

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 12.

Fylke: N. Trøndelag.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Nordli

Emne: Gamal engkultur.

Bygdelag: Lierne.

Oppskr. av: Roland Aagård

Gard: Skogli

(adresse): Nordli

G.nr. 8

Br.nr. 6

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Egen.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Sp. 1.

Slått og åker innafør bøgarden hadde som fellesbetegnelse 'Heimjora.' Denne var så oppdelt i 'Bu-eng' d.v.s. en passende teig til å fylle en bu (løe) med for. Slike byer var så fordelt bortetter innjora etter behovet. Vanlig størrelse ca. 10 lass for. Foret kunde da med letthet bæres til bua, uten å bruke hest. Navnet ekre er blitt brukt særlig i forbindelse med nyere attlegg, men helst som 'dyng-ekker' d.v.s. engstykke overgjødslet med naturgjødse el. Likeså f.eks. Nyekker eller gamlekker. Ekker helst langt grovt for. 'Vold' med småhøy og dårlig vekst. Utslåtter kunde også være Bueng, altså oppsatt forbu i utmarka. Helst på ness eller andre steder hvor grasvekslen var bedre og kraftigere enn myr. Ellers oppdeling i 'stakkslett' d.e. slått til en stakk. (1 a 2 lass.) Forskjell på langorv og stutturvslått ukjent.

Sp. 2.

Rydding av eng og utslåtter ble foretatt når der var tid og anledning. Trær og busker ble hugget med roten, og avfaldet samlet i hauger og brent. Slike hauger kaltes for 'våla' (flertall) Å brenne disse kaltes 'å ell vålan'. Asken ble så spredt utover til gjødse, og der kunde også bli satt neper i tomta. Små stein som kunde bæres ble ~~KIKKIK~~ kastet sammen i røyser. Større stein fik ligge igjen.

Sp. 3.

Mosen hadde nok fråd og gode dager. En kjenner ikke til at der ble brukt noen midler mot den.

Sp. 4.

Før 80 åra ble vel intet annet foretatt for vannavledning fra vassjuk jord, enn at der på riktig blaute myrer kunde bli skåret en spiss fure med ljåen i myra, slik at en trekantet torv ble tatt opp, og vatnet hadde så godt avløp,

Sp. 5.

Gjødsling av eng med vintergjødse har vel vært det veksentlige i førtids gjødsestell. Derimot ikke utslåtter. Størsteparten av gjødsla ble brukt på eng, da åkerarealet var ganske lite og krevde lite gjødse. Heste eller sauegjødse ble helst brukt til poteter, ellers ingen forskjell.

Sp. 6.

Som før nevnt kaltes slike teiger for dyng-ekker. Intet serkilt namn på foret.

Sp. 7.

Å ja. Intet spesielt navn . Likedan også med åkrene.

Sp. 8.

Enga ble helst gjødslet om høsten, men også om våren. Gjødsla ble utkjørt i en 'Dyngslåddå' d.e. slede med hel bund med høye løse karmar, som holdt den på plass. Når lasset skulde lesses av, ble karmen (kjormene) tatt av og med en spåk eller staur som ble stukket under sleden ble lasset veltet av. Spredningen ble foretatt med gaffel(heimegjort) Når gjødsla var passe tørr, ble 'dyngstokken' (4 a 5 stokker ca. 1 meter lange gjennomhullet i midten, hvorigjennom gikk en stang som holdt stokkene sammen. Denne hadde en klomp på bakerste enden for å holde mot den bakerste stokken. I forenden var så dragfestet til skjekerne.) kjørt over feltet. Gjødsla ble så raket og jannet med rive og feltet var dermed ferdigt.

Dyngstokken er nok et av de eldste reskap, og brukes tildels enda på somme plasser.

Straks etter århundredskiftet ble den delvis erstattet av moseharven, og først i de siste 10 åra er noen gjødsel spredere tatt i bruk.

Sp. 9.

Beiting foregik både på eng og utslåtter. Utelukkende for å spare for høst og vår. Noen fordel ved gjødslinga var det neppe å merke. Var jo heller til skade for engen. Alt ble beitet både høst og vår.

Sp. 10.

Engen blir beitet på samme måte fremdeles.

Sp. 11.

Disse gjødselklattene måtte jannes ut om våren når buskka-
pen var sluppet tilskogs, både for å gi plass til gras,
og for ikke å være iveien under slått.

Hertil ble brukt vanlig høyrive, og annet redskap har
en ikke kjennskap til.

Sp. 12.

Heime på garden ble brukt sommerfjøs, som var satt utenfor
for gjerdet. Dette for kyr og gjeiter. For sauene ble
dels brukt fjøs, men det ble ofte brukt såkaldte 'saugrinni'
særlig på setra. Saugrinnin bestod av 4 grinder, som var
sammenbundet med vidjer til en firkant. Det hjørne hvor de
skulde gå ut og inn ble holdt sammen med treklåver, som
meget lett kunde åpnes og lukkes. Slike saugrinder ble som
regel flyttet hver dag, og sauene hadde det rent og pent,
især først på natta, og det var en meget kraftig gjødsling
hvor selv den mest hårdnakkede mosen måtte gi plass for en
kraftig grasvekst flere år etter. En annen form for saugrinni
var et hus med bordtak og bordvegger, men uten golv. Disse
ble også flyttet hver dag, men ved flyttingen ble lagt runde
kubber under, og så ble huset skubbet bortover med staurer.

Sommerfjøs var det bare heime ved garden og i setrene.
Her var det ryddet setervold, hvor gjødsla ble spredt ut-
over som på engen ellers. Ble helst spredt om høsten.

Sp. 13.

Bortfalder.

Sp. 14.

For naut bare sommerfjøs. Forøvrig se foran.

Sp. 15.

Nei.

Sp. 16.

Nei.

Sp. 17.

Ukjendt.

Sp. 18.

Se sp. 12.

Sp. 19.

Namnet 'kru' er brukt og brukes her. Således kalles en inn gjerdning f.eks. en inngjerdning ved sommerfjøset, hvor gjeteren lettvis kunde ha inn buskapeu uten bryderiet med å feste dem inn i fjøset om han en snartur skulde heim til gards. Likeså heter det kru en inngjerdning hvor lappene samler inn rein f.eks. når flere eiere skal skille.

Kru altså betegner samlested-innhegnet. Andre betegnelser ikke brukt her.

Sp. 20.

På setra var ryddet en setervold, enten med gjerde om kring eller uten. I siste fall var det gjeterens plikt og passe så buskapeu ikke kom seg inn på vollen. Volden kaltes setervold. Ble gjødslet som nevnt for eng ellerså.

Seterbruket er no for det meste nedlagt her, og voldene gror att med skog og kjerr. Dette fordi arbeidskraften no er for kostbar, og seterbruket gir tap istedenfor netto.

Sp. 21.

Nei, bare husdyrgjødsel.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR: NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDØY

M. Tr.
Woodli

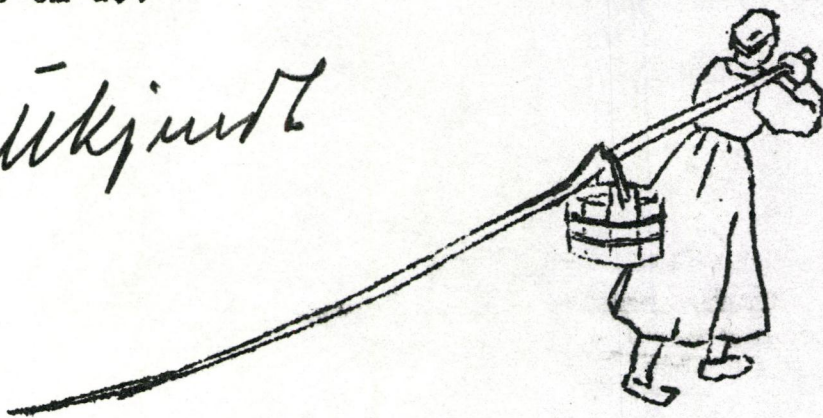
Roland Aagård

Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bore vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen at den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bøtta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampla over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverige. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det ?

Ukjent

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel ?

Har ein bruka kumøkk til brensel ?

Ukjent

2094

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING